

DOI: 10.5281/zenodo.3550661
CZU 343

MULTIASPECTUAL AND COMPARATIVE ANALYSIS OF SCIENTIFIC ASPECTS AND LEGAL REGULATIONS IN THE MATTER OF CRIMINAL TRACKING BODY NOTIFICATION

Elena Caramanuță

*Universitatea Tehnică a Moldovei, bd. Ștefan cel Mare 168, Chișinău, Republica Moldova
lena.caramanuta@mail.ru*

Received: 10. 12. 2019

Accepted: 11. 28. 2019

Abstract. The article compares the aspects related to the reporting of criminal offenses and the protection of legal norms. The order of criminal law is ensured by way of compliance, which implies the voluntary compliance by the members of the community of the legal norms imposed by law. The violation of the legal provisions determines the application of the constraint manifested by establishing the appropriate sanctions, by the empowered judicial bodies and the initiation of the criminal trial. The protection of the legal norms and the enforcement of the constraint regarding the persons who have committed crimes is possible only as a result of competent body notification.

Keywords: *complaint denunciation, criminal prosecution notification, prior complaint, petition.*

1. Introducere. În vederea asigurării eficienței măsurilor de ocrotire a normelor de drept și de aplicare a constrângerii asupra persoanelor care au săvârșit infracțiuni, legiuitorul a reglementat posibilitatea sesizării organului competent, întrucât activitatea de înfăptuire a justiției începe ca urmare a sesizării lor în condițiile prevăzute de lege.

Ordinea de drept penal poate fi asigurată, în principiu, pe cale de conformare, care presupune respectarea benevolă de către membrii colectivității a normelor de drept penal. În situația încălcării regulilor de conduită prescrise de legea penală, prin săvârșirea infracțiunii, ordinea de drept penal poate fi restabilită doar ca urmare a adresării în justiție privind aplicarea constrângerii de către organele de stat abilitate și stabilirea sancțiunilor corespunzătoare celor care au săvârșit infracțiuni.

2. Metodologia cercetării. În calitate de metode la realizarea prezentei cercetări au servit: metoda analizei, metoda comparativă, metoda clasificării, inducția și deducția. Metoda analizei a servit la examinarea concepțiilor doctrinare, referitor la actul de sesizare. Metoda comparativă a permis clasificarea modurilor de sesizare în baza mai multor criterii. De menționat metoda comparativă prin a cărei aplicare au fost analizate legislația și doctrina procesual penală a mai multor state străine ca: România, Federația Rusă, Italia, Franța, Germania.

3. Analiza actului de sesizare - condiție obligatorie pentru efectuarea urmăririi penale. În acest studiu științific ne vom referi la abordările științifice, concepțiile și viziunile

autorilor în definirea actului de sesizare și a modurilor de sesizare în particular. În continuare, considerăm oportun de a analiza viziunile, noțiunile și convingerile mai multor autori în vederea efectuării unei examinări mai ample.

Dreptul fundamental al accesului liber la justiție este garantat prin normele constituționale care prevăd că „orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. Nici o lege nu poate îngădi exercitarea acestui drept” [28, art. 11].

O altă viziune în acest sens, aparține autorului Chirilă A. potrivit căruia „titularii valorilor sociale ocrotite de legea penală au dreptul să pretindă respectarea acestor valori de către ceilalți membri ai societății, iar în cazul transgresării acestora să recurgă la organele judiciare competente în vederea restabilirii ordinii de drept” [5, p. 8].

Este de evidențiat faptul că prin organe competente se are în vedere organele de urmărire penală, a căror activitate constă în strângerea probelor pentru a dovedi existența sau inexistența infracțiunii, pentru a-l identifica pe făptuitor și a constata dacă este cazul sau nu să se dispună trimiterea în judecată. Așadar, titularii valorilor sociale lezate au posibilitatea de a informa organele de urmărire penală în vederea tragerii la răspundere penală a făptuitorului.

În acest sens, ținem să evidențiem viziunea autorului Lichii B. care apreciază că „pentru a desfășura activitatea de combatere și de prevenire a infracțiunilor, organele de urmărire penală trebuie să fie în cunoștință de cauză despre pregătirea și săvârșirea unei infracțiuni. Cu cât este mai bine organizată activitatea de cunoaștere a infracțiunilor săvârșite, cu atât și criminalitatea cercetată va fi mai apropiată de criminalitatea reală” [8, p. 65].

Într-o altă viziune pentru combaterea tuturor infracțiunilor săvârșite, organele de urmărire penală trebuie să fie informate cu privire la fiecare infracțiune ce s-a comis și cu privire la fiecare făptuitor, organele de urmărire penală, precum și polițiștii din formațiunile operative și cadrele din serviciile de informații desfășoară o activitate permanentă de cunoaștere a fenomenului infracțional dar oricât de bine ar fi organizată această activitate de investigație ea nu poate acoperi toate domeniile vieții sociale, ceea ce impune și o contribuție din partea cetățenilor, a funcționarilor din alte unități la informarea organelor de urmărire penală despre săvârșirea de infracțiuni” [14, p. 477].

Potrivit art. 1 alin (1) Cod de procedură penală al RM „procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni” [27, art.1]. Așadar, pentru a iniția procesul penal și respectiv a-și desfășura activitățile prevăzute de lege, organele de urmărire penală sau procurorul, trebuie să fie încunoștințate despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prin unul din modurile de sesizare prevăzute de lege. Astfel, sesizarea are caracter informațional și reprezintă temeiul legal de declanșare a procesului penal.

Într-o versiune mai generalizată sesizarea presupune „încunoștințarea mai mult sau mai puțin completă a organului de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni și obligarea lui la efectuarea activităților prevăzute de lege pentru realizarea obiectului urmăririi penale” [6, p. 428].

Atât autorul Bogea M.C., cât și autorul Volonciu N. susțin afirmațiile precursorilor săi și stabilesc că „sesizarea nu înseamnă doar o simplă informare, ci întocmirea actului în condițiile prevăzute de lege, astfel încât organul de urmărire penală să fie investit/abilitat să poată începe cercetările și să își desfășoare activitatea în continuare, având efectul unui act

dinamizator care, de regulă, constituie temeiul și punctul de plecare al desfășurării procesului penal” [2, p. 3; 15, p. 53-54].

În opinia autorilor ruși, sesizarea reprezintă informarea cu privire la săvârșirea unei infracțiuni prin intermediul modurilor prevăzute de legislația procesual penală, primirea căroră obligă organul de cercetare să înceapă activitatea procedurală [17, p. 318].

Din conținutul definițiilor date mai sus, putem stabili următoarele particularitățile specifice sesizării:

- este temeiul și punctul de plecare al desfășurării procesului penal;
- este o condiție obligatorie pentru efectuarea urmăririi penale;
- este un act dinamizator care poate determina declanșarea urmăririi penale;
- este temeiul legal al activităților procesuale și procedurale specifice a organelor judiciare.

În baza dispozițiilor consacrate în Codul de procedură penală al RM și în literatura de specialitate, conchidem că *sesizarea reprezintă încunoaștințarea organelor de drept privind împrejurările săvârșirii unei infracțiuni și obligarea acestora de a întreprinde toate măsurile prevăzute de lege în vederea protejării persoanei, societății și statului de infracțiuni.*

4. Caracteristica modurilor de sesizare. Este important de menționat și modurile de sesizare. Prin mod de sesizare se înțelege mijlocul prin care organul de urmărire penală ia cunoștință, în condițiile legii, despre săvârșirea unei infracțiuni, determinând obligația acestuia de a se pronunța cu privire la începerea urmăririi penale sau a refuza în pornirea urmăririi penale [11, p. 9].

Într-o altă accepțiune, prin mod de sesizare a organelor de urmărire penală se înțelege „în primul rând un mijloc prin care organul de urmărire penală ia cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni, dar modul de sesizare nu este numai un mijloc de informare, ci are efectul juridic de a obliga organul de urmărire penală de a se pronunța cu privire la începerea sau neînceperea urmăririi penale, pentru infracțiunea cu care a fost sesizat” [12, p. 82].

Potrivit alin.(1) art.262 din Codul de procedură penală al RM „organul de urmărire penală poate fi sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal prin: **plângere, denunț, autodenunț, depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni**” [27, art. 262].

4.1. Plângerea constituie unul din aceste moduri, individualizându-se prin trăsături distinctive. O reglementare amănunțită a acestei instituții este prevăzută în art.263 alin.(1) Codul de procedură penală al RM potrivit căruia „plângerea este înștiințarea făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică căreia i s-a cauzat un prejudiciu prin infracțiune ” [27, art. 263].

În literatura de specialitate, plângerea este tratată ca fiind un act de sesizare prin care persoana vătămată prin infracțiune aduce la cunoștința autorității faptul penal (pentru care se plânge) și cere urmărirea lui, și eventual, repararea daunelor cauzate prin infracțiune [1, p. 50]. O poziție similară a fost susținută și de autorul Gorgăneanu I.G. care precizează că „plângerea apare ca o cerere adresată organelor judiciare de către cel care a suferit de pe urma infracțiunii prin care se solicită urmărirea persoanelor presupuse ca vinovate în scopul pedepsirii lor” [7, p. 176].

Deci, putem defini plângerea ca fiind *înștiințarea organului de urmărire penală despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni, de către persoana căreia i s-a cauzat o vătămare prin infracțiune*.

Din considerentul că plângerea poate avea forma unei petiții, considerăm că este necesar de a face o explicație în acest sens. Dreptul de petiționare este un drept fundamental, ce conferă cetățenilor posibilitatea de a se adresa organelor de stat, cu propuneri, sesizări, reclamații și cereri privind interesele personale sau obștești și obligația acestor organisme de a primi, examina și rezolva petițiile, precum și de a comunica petiționarilor soluțiile adoptate [4, p. 306].

Legea cu privire la petiționare prevede că „prin petiție, în sensul prezentei legi, se înțelege orice cerere, reclamație, propunere, sesizare, adresată organelor de resort”[30, art. 4] Așadar, dreptul de petiționare oferă atât persoanelor fizice cât și juridice, posibilitatea de a se adresa organelor de stat competente în vederea protejării și revindecării drepturilor și libertăților garantate de lege.

Plângerea are un anumit conținut și trebuie să întrunească cerințele de fond și de formă prevăzute de lege, întrucât, nerespectarea acestora ar putea determina refuzul organului de urmărire penală în primirea plângerii. Referitor la conținutul plângerii, art. 263 alin. (3) Codul de procedură penală al RM prevede că plângerea trebuie să cuprindă: [27, art. 263]

- numele, prenumele, calitatea și domiciliul petiționarului;
- descrierea faptei care formează obiectul plângerii;
- indicarea făptuitorului, dacă acesta este cunoscut;
- indicarea mijloacelor de probă.

Cu certitudine, considerăm că toate elementele precizate în conținutul plângerii au o însemnătate egală în atingerea scopului de a ajuta organul de urmărire penală sesizat, să porcede la începerea și desfășurarea legală și completă a activității de investigare.

Din conținutul prevederilor legale, observăm că, legiuitorul nu a prevăzut încadrarea juridică ca element al plângerii, aceasta urmând a fi stabilită ulterior. Autorii definesc încadrarea juridică ca fiind „stabilirea temeiului juridic al răspunderii penale și, totodată, a felului și limitelor pedepsei ce urmează a fi aplicată” [21, p. 23]. Există cazuri când persoana vătămată indică în plângerea formulată și încadrarea juridică în care, sub auspiciile cunoștințelor proprii, consideră că se încadrează fapta pe care o aduce la cunoștința organului de urmărire penală [3, p. 76]. Astfel de situații nu produc nici un efect întrucât încadrarea juridică reprezintă o operațiune efectuată strict de organele de urmărire penală și instanța de judecată.

Din punct de vedere formal, plângerea poate fi făcută: [27, p. 256]

- în scris, situație în care ea trebuie semnată de petiționar, lipsa semnăturii nu va putea împiedica organul de urmărire penală să țină seamă de ea, putând să o considere fie denunț anonim, fie o sesizare din oficiu;
- oral, situație în care se consemnează într-un proces - verbal de către organul care o primește;
- electronic, aceasta întrunind condițiile de formă numai dacă este certificată prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale.

Așadar, plângerea în formă electronică trebuie să corespundă cerințelor față de documentul electronic, inclusiv aplicarea semnăturii digitale, în conformitate cu legislația în vigoare. În cazul plângerii făcute prin intermediul mijloacelor de comunicare (poștă, telefon), persoanele în cauză, după stabilirea identității, vor participa la întocmirea procesului - verbal în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală. Dacă persoana nu a fost identificată, asemenea plângere se consideră anonimă [6, p. 408].

În ceea ce privește titularii care pot depune plângere, legea reglementează în mod expres modalitățile prin care poate fi făcută plângerea. În cele ce urmează, vom face o analiză mai amplă a categoriilor de titulari care pot face o plângere.

Așadar, în primul rând plângerea se poate face personal de către persoana căreia i s-a cauzat prin infracțiune o vătămare. În asemenea cazuri, persoana fizică trebuie să aibă capacitate de exercițiu deplină și să nu fie interzis judecătoresc. Pentru persoana lipsită de capacitate de exercițiu, plângerea se poate face prin reprezentantul său legal, iar persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face plângere cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă. Când reprezentantul legal nu a făcut plângere ori nu a confirmat plângerea făcută de persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă fără cuvenita încuviințare, plângerea celui incapabil nu rămâne fără urmare, ci va avea caracterul unui denunț [6, p. 433].

O altă categorie de titulari care pot face plângere, rezultă din prevederile alin.(6) al art. 263 Cod de procedură penală al RM potrivit căruia „pot face plângere unul dintre soți pentru celălalt soț sau de către copilul major pentru părinți” [27, art. 263]. Legiuitorul împuternicește în unele cazuri anumite persoane să exercite drepturi procesuale în interesul altei persoane, interdependența dintre acestea fiind determinată de relațiile de familie, care există între soți sau între părinți și copii. În aceste sens, autorul Theodoru Gr. a remarcat că „persoana împuternicită de lege să exercite în numele său un drept procesual al unei părți, în interesul acesteia, are calitatea de substituit procesual, de exemplu, soțul poate face o plângere pentru soția sa” [14, p. 103].

Drept exemplu elocvent, în care apare necesitatea depunerii plângerii de către substituiții procesuali putem să remarcăm situația în care soțul sau soția din anumite circumstanțe nu se pot prezenta la organul de urmărire penală. Însă, din considerentul de a nu tergiversa începerea examinărilor, care uneori trebuie efectuate de îndată ce sa săvârșit fapta, legea a reglementat în mod expres categoriile de persoanele care pot formula plângere.

Respectiv, plângerea poate fi introdusă și de substituiții procesuali, doar cu condiția ca persoana vătămată să-și însușească plângerea. Dacă persoana vătămată declară că nu-și însușește plângerea făcută în numele său, aceasta nu poate fi luată în considerare, dat fiind faptul că persoana vătămată este titularul dreptului de a depune plângerea și poartă întreaga răspundere pentru cazul în care aceasta ar fi neîntemeiată, asemenea plângere urmează a fi considerată denunț. În această ordine de idei ținem să mai accentuăm că plângerea poate fi depusă doar de către copilul major pentru părinți, nu și invers părinți pentru copil major, întrucât cel din urmă poate depune plângerea personal sau prin mandatar.

Orice plângere trebuie să fie justificată, având ca temei săvârșirea unei infracțiuni, întrucât persoana care formulează învinuiri false răspunde pentru inducerea în eroare a organelor judiciare, faptă prevăzută de art. 263 alin. (7) Cod de procedură penală al RM, potrivit căruia „persoanei care face plângere i se explică răspunderea pe care o poartă în caz dacă denunțul este intenționat calomnios, fapt care se consemnează în procesul-verbal sau, după caz, în conținutul plângerii și se confirmă prin semnătura persoanei care a făcut plângerea” [27, art. 263].

Considerăm oportun de a face o delimitare dintre plângere ca mod general de sesizare și plângerea prealabilă ca mod special de sesizare. Atât conținutul cât și subiectul care le depune sunt similare pentru ambele, deosebirea rezumându-se în caracterul faptelor relatate. Prin „plângere” se poate sesiza organul de urmărire penală privind săvârșirea oricărei infracțiuni, fiind posibilă și admisă oricare altă modalitate de sesizare, pe când „plângerea

prealabilă” este unica modalitate de sesizare în cazurile prevăzute de alin. (1) al art. 276 din Codul de procedură penală al RM, care constituie faptul juridic necesar pentru începerea urmăririi penale.

Așadar, plângerea spre deosebire de plângerea prealabilă poate fi suplinită printr-un denunț sau sesizare din oficiu, pe când plângerea prealabilă nu poate fi înlocuită cu nici un mod de sesizare, deoarece constituie, în același timp o condiție de pedepsibilitate și procedibilitate [3, p. 256]. Odată ce a fost depusă, plângerea nu mai poate fi retrasă, pe când plângerea prealabilă poate fi retrasă și produce efectele prevăzute de lege. În lipsa plângerii prealabile nu poate exista tragere la răspundere penală și, pe cale de consecință, nu poate fi pusă în mișcare sau exercitată nici acțiunea penală. De fapt acest ultim aspect constituie deosebirea esențială dintre plângere ca mod de sesizare și plângerea prealabilă ca instituție juridică de sine stătătoare [7, p. 178].

Ca urmare a cercetării minuțioase a plângerii ca prim mod de sesizare am constatat că aceasta reprezintă actul de sesizare prin care orice persoană fizică sau juridică vătămată prin infracțiune informează organul de urmărire penală în vederea exercitării atribuțiilor conferite prin lege. Ca mod de sesizare general, plângerea prezintă unele particularități distinctive, care o individualizează în raport cu celelalte moduri de sesizare.

4.2. Denunțul. După cum am remarcat anterior, începerea urmăririi penale și respectiv desfășurarea procesului penal implică în mod obligatoriu ca organele de urmărire penală să fie înștiințate despre săvârșirea infracțiunii și sesizate prin modalitățile prevăzute de lege. Pe lângă plângere ca mod general de sesizare, am remarcat și **denunțul** care se caracterizează prin trăsături distinctive pe care le vom examina în cele ce urmează.

În conformitate cu prevederile art. 263 alin. (2) Cod de procedură penală al RM „denunțul este înștiințarea făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică despre săvârșirea unei infracțiuni” [27, art. 263]. Cât privește modul de realizare a actului de denunțare, ținem să precizăm viziunea autorului Grigore E.C., potrivit căruia prin denunțarea săvârșirii unei infracțiuni, se înțelege „denunțarea săvârșirii oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau în faza de tentativă, precum și denunțarea participării la comiterea acestora nu numai a autorilor ci și a instigatorilor și complicilor” [19, p. 308].

Din definiția dată de legiuitor, se dovedește că, denunțul spre deosebire de plângere poate fi făcut de către orice persoană fizică sau juridică care a luat cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală. Găsim exprimată în literatura de specialitate ideea că, spre deosebire de plângere, care nu poate fi făcută decât de către o persoană cu capacitate deplină de exercițiu, în cazul denunțului legea nu mai cuprinde o astfel de limitare, fiind vorba de un interes general, acela de a fi aduse la cunoștința organelor de urmărire penală fapte antisociale [9, p. 12].

În susținerea acestei definiții, putem să aducem o alta similar, care spune că, “denunțul poate fi făcut și de o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă” [3, p. 257]. Deși, analiza prevederilor doctrinare ne indică diferite abordări, considerăm că restrângerea capacității de exercițiu precum și lipsa acesteia, face necesară încuviințarea prealabilă și, după caz, reprezentarea legală la formularea unui denunț.

Denunțul prezintă unele deosebiri față de plângere. Unii autori, au stabilit că „comparativ cu plângerea, prin denunț se aduce la cunoștința organului de urmărire penală săvârșirea unei infracțiuni în dauna altor persoane, nefiind necesar ca cel care face denunțul să fi fost prejudiciat prin infracțiunea sesizată”. Astfel, distincția față de plângere rezidă în

aceea că în cazul denunțului nu se cere ca denunțătorul să fi fost prejudiciat prin infracțiunea sesizată [3, p. 257].

Dispute aprige au apărut în doctrină privitor la calitatea procesuală a denunțătorului. Așadar, în concepția unor doctrinari practica de urmărire penală aflată în dificultate probatorie a recurs și recurge din ce în ce mai frecvent, cu acceptarea și confirmarea jurisprudențială, la ascultarea denunțătorului, adeseori ca unic martor al acuzației pentru dovedirea faptelor prevăzute de legea penală pe care acesta le-a sesizat, în limbajul juridic persistând termenul de “denunțător martor” [18, p. 209].

Contrar prevederilor doctrinare, legiuitorul a prevăzut că martor este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță, precum și persoana care face declarații, în modul prevăzut de prezentul cod, în calitate de martor. Ca martori pot fi citate persoane care posedă informații cu privire la vreo circumstanță care urmează să fie constatată în cauză [27, at. 90].

Astfel, am putea spune că, denunțătorul nu poate avea calitatea de martor în procesul penal, acesta urmărind interese proprii în susținerea declarațiilor sale, exprimate în denunț. În acest sens ținem să precizăm părerea potrivit căreia „denunțătorul nu poate fi propriul martor, martorul sprijinirii acuzațiilor formulate de el prin denunț” [18, p. 209]. În situația în care acuzațiile enunțate în denunț sunt false, acesta urmează a fi tras la răspundere pentru denunțarea calomnioasă.

În doctrină, denunțul, ca și plângerea, este considerat ca fiind un act de sesizare facultativ, ceea ce presupune că poate fi făcut de către orice persoană fizică sau juridică, fără ca acestea să aibă vreo obligație legală în acest sens. Același concept susține și profesorul Volonciu N., care stabilește că „denunțul constituie, în principiu o sesizare civică și facultativă, în sensul că o poate face orice persoană în mod voluntar, denunțarea fiind un drept, nu o obligație juridică” [15, p.762].

Însă, putem evidenția cazuri în care denunțul manifestă un caracter obligatoriu, persoana care cunoaște despre săvârșirea unei infracțiuni având obligația de a informa imediat organul de urmărire penală despre acest fapt. În acest sens, există anumite legi în care se menționează despre obligația unor subiecți de a sesiza autoritățile. Spre exemplu, potrivit art.8 din Legea privind activitatea profesională de detectiv și de pază „persoana care practică la activitatea particulară de detectiv și de pază este obligată să comunice imediat organelor de drept cazurile de infracțiune depistate, să rețină la locul infracțiunii persoanele care au săvârșit-o și să le predea imediat organelor competente” [29, art. 8].

În literatura de specialitate, există și o altă opinie conform căreia denunțul are un caracter irevocabil, precizându-se faptul că odată sesizate organele judiciare printr-un denunț asupra săvârșirii unei infracțiuni, denunțătorul nu-și poate retrage denunțul și nu poate opri activitatea procedurală demarată [15, p. 56]. Denunțarea implică asumarea tuturor obligațiilor procesuale atât de către titularul denunțului, cât și din partea organelor de urmărire penală.

4.3. Autodenunțarea. O altă modalitate de sesizare a organului de urmărire penală este **autodenunțarea**. Sesizarea organelor de urmărire penală prin intermediul autodenunțului este reglementată de art. 262 alin.(1) pct. 3) și art. 264 din Codul de procedură penală al RM. Ținem să precizăm că de la instituirea acestor norme odată cu adoptarea și intrarea în vigoare în anul 2003 a Codului de procedură penală, acestea nu au fost modificată de legiuitor, având aceeași redacție inițială.

Astfel, legiuitorul definește autodenunțarea drept “înștiințarea benevolă făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică despre săvârșirea de către ea a unei infracțiuni în cazul în care organele de urmărire penală nu sunt la curent cu această faptă” [27, art. 264].

În viziunea autorului Lașcu M. autodenunțarea se consideră “declarația persoanei în organele puterii de stat, depusă nemijlocit sau de către alte persoane în numele acesteia în formă orală sau scrisă privind infracțiunea săvârșită și numai până la descoperirea faptei sau subiectului infracțiunii de către organele de ocrotire a normelor de drept” [20, p. 12].

Așadar, conchidem că *autodenunțarea constituie prezentarea din propria inițiativă a persoanei care a săvârșit o infracțiune, în fața organului de urmărire penală în vederea înștiințării acestuia despre săvârșirea unei infracțiuni*. De asemenea, autodenunțarea poate fi făcută prin telefon sau poștă, fără prezentarea în fața organului de drept. În situația în care persoana s-a autodenunțat fără a se prezenta în fața organului de urmărire penală, aceasta urmează a fi identificată și găsită pentru întocmirea procesului-verbal. Autodenunțarea poate fi făcută și în privința infracțiunilor în curs de pregătire precum și în privința tentativei de infracțiuni.

În cazul autodenunțării, se întocmește o declarație de autodenunțare, care poate fi făcută în scris sau oral. Dacă autodenunțarea se face oral, atunci se întocmește un proces-verbal în condițiile art.263 alin.(5) Cod de procedură penală al RM cu înregistrarea audio sau video a declarației de autodenunțare. Declarația urmează a fi semnată de către persoana care a depus-o, de către ofițerul de urmărire penală, și după caz, de către specialistul din cadrul organelor de urmărire penală care a realizat înregistrarea audio sau video[27, art. 12].

Potrivit prevederilor alin. (3) art. 264 din Codul de procedură penală al RM „persoanei care face declarație de autodenunțare, înainte de a o face, i se explică dreptul de a nu spune nimic și de a nu se autoincrimina, precum și că în caz de autocalomnie, care împiedică constatarea adevărului, ea nu va avea dreptul la repararea prejudiciului în condițiile legii, și despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal privind autodenunțarea sau în conținutul declarației de autodenunțare” [27, art. 264]. Aceste garanții procedurale acordate autodenunțătorului se fondează pe dreptul la un proces echitabil, dreptul la libertate și demnitate umană.

Autodenunțarea făptuitorului în săvârșirea infracțiunii nu întotdeauna este de bună credință. În acest context, ținem să menționăm și convingerea potrivit căreia autodenunțarea de bună voie înseamnă că persoana care a săvârșit infracțiunea s-a prezentat din proprie inițiativă în organele de cercetare, și a declarat despre săvârșirea infracțiunii. Totodată, persoana trebuie să fie convinsă în imposibilitatea continuării comportamentului său ilegal. Nu se recunoaște ca autodenunțare de bună voie cazul în care vinovatul declară despre săvârșirea infracțiunii, știind că el a fost deja demascat sau în momentul reținerii lui la locul infracțiunii [20, p. 12].

În diverse situații, din anumite motive, făptuitorii încearcă să ducă în eroare organele de urmărire penală. Astfel, am putea exemplifica următoarele motive: tănuirea unei infracțiuni mai grave săvârșite de el, manifestarea unui interes material, protejarea unei alte persoane care a săvârșit infracțiunea sau a fost complice, existența unor angajamente sau a unor sentimente față de persoana dată.

În asemenea cazuri, ofițerul de urmărire penală urmează să verifice suplimentar declarația de autodenunțare, determinând care a fost cauza săvârșirii infracțiunii precum și motivul autodenunțării. În acest sens, există o poziție puțin nuanțată, potrivit căreia “în cazurile de autodenunțare nu trebuie să apară situații neclare sau împrejurări ce sunt

contradictorii cu autodenunțul prezentat, în caz contrar o primă versiune poate fi că sesizarea este calomnioasă și urmează a fi verificată mai amănunțit” [11, p. 11].

Autodenunțarea poate fi considerată și circumstanță atenuantă în condițiile art. 76 alin. (1), lit. f) Cod penal. Autodenunțarea poate servi oricând ca circumstanță atenuantă. Ea nu depinde de timpul care s-a scurs din momentul săvârșirii infracțiunii, de caracterul ei, de motivele de comportament ale făptuitorului. Autodenunțarea constituie o acțiune care favorizează descoperirea infracțiunii.

Autorii Theodor și Bogdan Mrejeru precizează că „ multe legislații asigură pentru anumite infracțiuni o scuză absolutorie sau atenuantă în beneficiul infractorului, pentru a-l determina să aducă la cunoștința fapta sa” [10, p. 53]. Astfel, ținem să evidențiem prevederile art. 331 alin. (3) din Codul penal german, potrivit căruia “infracțiunea de luare de mită nu poate fi pedepsită în cazul în care autorul acesteia permite să-i fie promis sau acceptă un beneficiu pe care nu l-a cerut, și autoritatea publică competentă autorizează în prealabil acceptarea, sau dacă făptuitorul anunță imediat despre fapta comisă, iar autoritatea autorizează acceptarea” [22].

De asemenea, art. 426 din Codul penal al Spaniei prevede că, “persoana care a acceptat un cadou sau o altă recompensă făcută de o autoritate sau de un funcționar public va fi scutită de pedeapsă pentru comiterea infracțiunii de dare/luare de mită dacă va denunța acest fapt autorității competente, cu condiția să nu fi trecut mai mult de două luni de la data la care au fost comise faptele” [23].

Deci, autodenunțarea constituie o acțiune care determină descoperirea infracțiunii. Aceasta se caracterizează prin faptul prezentării benevole a făptuitorului în fața organelor de drept în vederea înștiințării despre săvârșirea de către ea a unei infracțiuni. Autodenunțarea reprezintă o condiție de liberare de răspundere penală în legătură cu căința activă a persoanei. Aceasta poate constitui și temei de liberare de răspundere penală în condițiile prevăzute de legislația în vigoare.

4.4. Depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. Pe lângă persoanele fizice și juridice ca titulari ai actelor de sesizare, legiuitorul a reglementat și posibilitatea **autosesizării angajaților organului de urmărire penală, în situația în care au luat cunoștință că s-a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală sau o tentativă de încălcare a legii** sau cum este numită în lege **depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni**. Așadar, la etapa sesizării, pe lângă obligațiile de primire și examinare a sesizărilor, organul de urmărire penală are și obligația de a se autosesiza în vederea constatării infracțiunilor săvârșite sau în curs de săvârșire. O asemenea sesizare mai poate fi numită și sesizare din oficiu.

Autorul Mateuț Gh. definește sesizarea din oficiu ca fiind „ un act de sesizare intern, constând în posibilitatea (dreptul și obligația) organului de urmărire penală de a se autosesiza ori de câte ori au luat cunoștință, prin orice mijloc, fără vreo intervenție din afară, că s-a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală” [9, p. 13].

M. Boga consideră tot ca o sesizare din oficiu și situațiile când organele de constatare (polițiștii de frontieră și jandarmii) constată infracțiunile descoperite pe timpul executării misiunilor specifice, cu deosebirea că organele care o realizează sunt parte a organelor de constatare prevăzute separat de organele de urmărire penală [2, p. 128].

Sesizarea din oficiu este reglementată și în legislațiile altor state. Astfel, putem exemplifica Codul de procedură penală al Bulgariei, care în art. 20 a prevăzut că “în cazul în

care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, organul de stat competent este obligat să declanșeze procedura penală” [27]. De asemenea, și în art.2 alin. (4) din Codul de procedură penală al Cehiei, se reține cum că „dacă legea nu prevede altfel, organele prevăzute în procedura penală își îndeplinesc obligațiile din oficiu, trebuind să acționeze cât mai repede și cu respectarea deplină a drepturilor garantate prin Constituție” [25].

Având în vedere reglementările legale și doctrinare în privința sesizării din oficiu, putem defini *autosesizarea ca fiind acea modalitate de sesizare care intervine în cazul în care în lipsa celorlalte moduri de sesizare prevăzute de lege, organul de urmărire penală constată săvârșirea unei infracțiuni printr-o altă cale.*

Pot sesiza din oficiu urmărirea penală, organul de urmărire penală sau procurorul dacă există o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. În viziunea autorului Kozlovsky N.A. “bănuiala în sens procesual penal – este o formă specială de implicare a persoanei la infracțiune, exprimată sub forma concluziei emise de organul în cauză printr-un act procedural specific cu caracter pretins penal al actelor sale, precum și necesitatea celui din urmă de a-l transforma pe cel dintâi în bănuț” [16, p. 43].

Deși Codul de procedură penală nu prevede expres care sunt modalitățile de sesizare din oficiu, în literatura de specialitate am remarcat o analiză cuprinzătoare a acestora. Așadar, organul de urmărire penală poate afla că s-a săvârșit o infracțiune prin următoarele căi: [6, p. 432]

➤ constatările personale a unei infracțiuni flagrante. Infracțiunea flagrantă constituie acea infracțiune descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire. Săvârșirea infracțiunii flagrante se constată de către organul de urmărire penală care va încheia obligatoriu un proces-verbal de constatare. Procesul verbal trebuie să cuprindă tot ceea ce organul de urmărire penală a constatat cu privire la fapta săvârșită [9, p. 14]. După întocmirea procesului-verbal, acesta este adus la cunoștința învinuitului și celorlalte persoane care au făcut declarații, explicându-le dreptul de a completa declarația sau de a face obiecții. Procesul-verbal încheiat în condițiile prevăzute de lege va constitui în continuare mijloc de probă.

➤ primirea unui denunț anonim. După cum am stabilit anterior, Codul de procedură penală a R.M. prevede posibilitatea organului de urmărire penală de a se autosesizeze în vederea începerii urmăririi penale în baza informațiilor obținute din denunțurile anonime.

➤ în urma activității administrative a altor subdiviziuni din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Centrul Național Anticorupție;

➤ în urma măsurilor operative de investigații.

Ca urmare a autosesizării, organul de urmărire penală trebuie să efectueze o totalitate de acțiuni în vederea verificării veridicității informației constatate și în dependență de rezultat să dispună pornirea urmăririi penale sau, după caz, refuzul în pornirea urmăririi penale.

5. Analiza comparativă privind actul de sesizare. În continuare, în vederea tratării multiaspectuale a particularităților modurilor de sesizare și formarea unei concepții complexe privind modurile de sesizare, considerăm binevenită analiza comparativă a viziunilor științifice și dispozițiilor legale în materia sesizării organului de urmărire penală. Astfel, vom elucidă particularitățile distinctive privind sesizarea organului de urmărire penală în statele precum România, Federația Rusă, Franța, Italia, Bulgaria, Germania.

Din considerentul că legea procesual penală a României este în mare parte asemănătoare cu cea a Republicii Moldova, regăsim practic aceleași moduri de sesizare.

Pentru susținerea celor menționate ținem să precizăm prevederile art. 288 alin. (1) Cod de procedură penală a României potrivit căruia „organul de urmărire penală este sesizat prin plângere sau denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori se sesizează din oficiu” [25, art. 288]. Remarcăm astfel plângerea ca un prim acte de sesizare a organului de urmărire penală, care prezintă similarități cu dreptul nostru procesual penal. De asemenea, alături de plângere regăsim denunțul care se caracterizează prin particularități comune ambelor legislații, însă cu unele excepții.

Dintre deosebiri ne referim la faptul că în legislația procesual penală a României nu regăsim sesizarea organului de urmărire penală prin autodenunț, considerând binevenită introducerea unei astfel de sesizări și în legislația României. Totuși, în doctrina românească se susține că denunțul poate fi făcut chiar de persoana care a săvârșit infracțiunea, fiind vorba de autodenunț, care poate constitui o circumstanță atenuantă sau chiar în mod excepțional poate conduce chiar la înlăturarea răspunderii penale [9, p. 12]. Astfel, ținem să exemplificăm reglementări legale în acest sens. Potrivit prevederilor art. 289 alin. (4) Cod penal al României „mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la acesta” [25, art. 289].

Un alt aspect distinctiv reglementat în legislația română privește sesizarea săvârșirii unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat. Astfel, legiuitorul a prevăzut că, “ în cazul în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească plângerea și să o transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea” [25]. Prin această reglementare, legiuitorul a urmărit scopul de a eluda pornirea a două procese penale cu privire la aceeași faptă comisă în spațiul European.

Considerăm oportun de a recomanda cu caracter de lege ferenda introducerea unei astfel de reglementări și în legislația procesual penală a Republicii Moldova, având următorul conținut „ în cazul în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuiește pe teritoriul Republicii Moldova, cetățean al Republicii Moldova, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat, organul judiciar este obligat să primească plângerea și să o transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea”.

Potrivit legislației și doctrinei rusești, organul de urmărire penală poate fi înștiințat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni în condițiile prevăzute de Capitolul 19. „Motive și temeuri de pornire a cauzei penale” art. 140-145 Cod de procedură penală a Rusiei. În viziunea autorilor ruși, motivul de pornire a urmăririi penale constituie „sursa prevăzută de lege, în temeiul căreia organul de urmărire penală primește informații despre infracțiunea deja săvârșită sau în curs de pregătire și ca urmare a verificării i-au deciziile corespunzătoare” [16, p. 128]. De regulă, din momentul apariției motivului pentru pornirea urmăririi penale apar raporturi procesuale penale și se începe procesul penal, situație prevăzută și de legislația Republicii Moldova.

Având în vedere că legislația procesual penală franceză constituie una dintre cele mai proeminente și mai actuale, considerăm oportun de a face un studiu comparativ privind subiectul abordat. Potrivit autoarei Corinne Renault-Brahinsky „comiterea unei infracțiuni are drept consecință declanșarea de către Ministerul public a unei acțiuni publice” [13, p. 45]. Întru confirmarea opiniei doctrinare, ținem să menționăm și prevederile legale. Așadar, potrivit prevederilor art. 31 Cod de procedură penală al Franței, procurorul public

declanșează acțiunea publică necesară în vederea aplicării legii și asigurării executării hotărârilor judecătorești” [26]. În contextul celor menționate în legislație și doctrină deducem că, în practica franceză pornirea unei cauze penale are loc în temeiul acțiunii publice a procurorului public, care are drept scop prevenirea și combaterea infracțiunilor.

O altă doctrină relevantă subiectului abordat examinată sub aspect comparativ este dreptul procesual penal italian. Codul de procedură penal italian reglementează sesizarea organului de urmărire penală în Cartea a V-a, Titlu II “Știri despre crimă” articolele 330-335.

Potrivit doctrinei italiene, sesizarea poate fi generică - atunci când indică doar faptul săvârșirii unei infracțiuni și specifică atunci când indică și identitatea presupușilor autori ai crimei [26]. Observăm că, opiniile autorilor italieni și moldoveni nu se deosebesc prea mult în privința noțiunii de sesizare, remarcând similitudini esențiale.

Cât privește modurile de sesizare, la fel ca și în dreptul nostru procesual penal, organele judiciare pot fi sesizate despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prin plângere, denunț și sesizare din oficiu, exceptând autodenunțarea. De asemenea, legislația italiană prevede pe lângă toate modurile de sesizare enumerate și raportul, specific doar legislației italiene.

Analizând legislația bulgară, observăm atât similitudini cât și diferențe în ceea ce privește modurile de sesizare. Legiuitorul bulgar la fel a prevăzut condiții de fond și de formă pe care trebuie să le întrunească actele de de sesizare. În acest sens, ținem să menționăm obligativitatea depunerii sesizărilor atât în formă scrisă cât și orală, necesitatea semnării acestora pentru a identifica persoana care le-a depus întrucât informațiile anonime nu pot constitui temei legal de pornire a procesului penal, întocmirea unui proces-verbal în cazul depunerii declarației oral, precum și în cazul autodenunțării.

Sediul materiei sesizării organului de urmărire penală în sistemul german se găsește în Codul de procedură penală a al Germaniei, care reglementează procedura respectivă într-o secțiune separată. În Germania numai procurorul are dreptul de a porni urmărirea penală conform art. 152 al C.P.P. al Germaniei care stabilește că „procuratura are competența de a pune în mișcare acțiunea penală” [22, art. 152]. În general, nu doar procuratura poate iniția o procedură investigativă, ci și orice alt organ de urmărire penală, în special poliția. Pentru aceasta, celelalte organe de urmărire penală au „dreptul primei intervenții”, care îi îndreptățește dar îi și obligă să cerceteze, de la sine, starea de fapt și să întreprindă toate activitățile de cercetare care nu suferă amânare.

6. Concluzii finale. Scopul procesului penal implică protejarea persoanelor, societății și statului de infracțiuni. Astfel, ori de câte ori legea este încălcată, persoana vinovată urmează să fie trasă la răspundere în limitele și condițiile prevăzute de lege, fără a aduce atingere drepturilor fundamentale. Comiterea unei infracțiuni determină nașterea raportului juridic de conflict, conținutul căruia include dreptul statului de a trage la răspundere penală persoana vinovată și respectiv, obligația corelativă a acesteia de a suporta consecințele faptei sale. În vederea soluționării cauzei penale, statul intervine prin organele competente care pot desfășura activitatea necesară îndeplinirii justiției doar ca urmare a sesizării în modul prevăzut de legiuitor. Așadar, accesul liber la justiție asigură persoanelor dreptul de a se adresa justiției pentru apărarea drepturilor și libertăților sale legitime. Nu există nici o îngrădire care ar limita acest drept. Din acest considerent titularii valorilor sociale lezate au posibilitatea de a se adresa organelor judiciare competente în vederea înștiințării despre săvârșirea infracțiunii. Sesizarea reprezintă actul procesual ce conferă dreptul persoanelor fizice și juridice de a se adresa organelor împuternicite prin lege în

vederea stabilirii tuturor circumstanțelor infracțiunii. Astfel, din noțiunea sesizării, reiese, în mod evident, că scopul final al acesteia este de a combate și proteja societatea de infracțiuni.

Bibliografie

Monografii:

1. Apetrei M. *Drept procesual penal*. București:Editura Oscar Print, 1999, 403 p.
2. Boga M.C. *Sesizarea organelor de urmărire penală*. București:Editura Hamangiu, 2012, 146 p.
3. Boroi A., Ungureanu Ș-G., Jidovu N. *Drept procesual penal*. Ediția a II-a. București: Editura ALL BECK, 466 p.
4. Cârnaț T. *Drept constituțional. Ediția a II-a, revăzută și adăugită*. Chișinău: Print-Caro SRL, 2010, 290 p.
5. Chirilă A. *Relevanța penală a plângerii prealabile*. București: Editura Universul Juridic, 2010, 254 p.
6. Dolea I., Roman D., Sedlețchi I., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., Botezatu R., Șterbeț V., Erjîu E., *Codul de procedură penală. Comentariu*. Chișinău:Editura Cartier, 2005, 766 p.
7. Gorgăneanu I.G. *Acțiunea penală*. București:Editura Lumina Lex,1998, 208 p.
8. Lichii Boris, *Urmărirea penală*. Chișinău:Editura Tipofgrafia Centrală, 2000, 166 p.
9. Mateuț Gh. *Procedură penală. Partea specială*. București:Editura Lumina Lex, 1997, 243 p.
10. Mrejeru Th., Mrejeru B., *Urmărirea penală*. București:Editura Universitară, 2007, 127 p.
11. Odagiu I., Andronache A., Popușoi N., Burbulea C., Caminschi I., Nestor S. *Actele procedurale întocmite în faza de urmărire penală*. Chișinău: Tipografia Academiei " Ștefan cel Mare" a MAI a R.M., 2008, 312 p.
12. Osoianu T., Orîndaș V., Andronache A. *Urmărirea penală*. Chișinău, Editura:Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2005, 236 p.
13. Renault – Brahinsky Corinne. *Procédure pénale*. Paris. Ed.Gauliano, 2001, 216 p.
14. Theodoru Gr., *Drept procesual penal – partea specială*. Iași:Editura Cugetarea, 1998, 644 p.
15. Volonciu N., Uzlău A.S., Moroșanu R., Tudor G., Atasiei D., Voicu C., Ghigheci, Văduva V.,Chirița C.M., Gheorghe T.V. *Noul Cod de procedură penală comentat*. Ediția a 2-a. București:Editura Hamangiu, 2015, 1560 p.
16. Козловский Н.А. *Подозрение в советском уголовном процессе*. Свердловск: Москва Учеб. Пособие, 1989.
17. Смирнов А.В. Калиновский К.Б. *Уголовный процесс*. Москва, Издательство Питер, 2005 , 704 с.

Publicații periodice:

18. Diaconescu H., Răducanu R., Reflecții cu privire la calitatea procesuală a denunțatorului, În: *Revista "Dreptul" (România)*, nr.10, 2011.
19. Grigore Eugen-Cristian. Aspecte teoretice și de drept comparat privind infracțiunile omisive prin care se împiedică îndeplinirea justiției. În: *Revista de Științe Juridice*, nr.17, Craiova, 2000.
20. Lașcu M. Liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă prevăzută în noul Cod penal al Republicii Moldova, În: *Revista Națională de Drept*, nr.3, 2003.
21. Vizdoagă T., Eșanu A. Reîncadrarea juridică a faptei inculpatului în sensul atenuării:probleme de drept penal material și procesual , În: *Revista Institutului Național al Justiției*, nr. 1 (36), 2016.

Referințe Web:

22. <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/StPO.pdf> (vizitat 06.05.2019, ora 15:48)
23. https://e00.elmundo.uecdn.es/documentos/2013/06/04/codigo_procesal_penal.pdf(vizitat 15.05.2019, ora 22:20)
24. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135512224>(vizitat 10.05.2019, ora 17:50)
25. <https://www.legislationline.org/documents/id/20036> (vizitat 05.05.2019 ora 12:50)
26. <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154>(vizitat12.05.2019 ora:12:00).

Acte normative:

27. Codul de procedură penală a Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 07.06.2003, nr. 104-110.
28. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.08.1994, Nr.
29. Legea privind activitatea particulară de detectiv și de pază nr. 283 din 04.07.2003 Publicat:19.09.2003 în Monitorul Oficial Nr. 200-203.32
30. Legea cu privire la petiționare nr. 190 din 19.07.1994, publicat:08.09.1994 în Monitorul Oficial Nr. 004.